

Justis – og beredskapsdepartementet

Vår dato: 09.02.2016

Deres dato: .

Vår referanse: .

Deres referanse: .

Høringssuttalelse til forslag om endringer i utlendingsloven (Innstramminger II)

NHO Service organiserer en rekke bedrifter som bidrar i arbeidet med håndteringen av flyktningesituasjonen.

Asylmottakene i NHO Service er en bransjesammenslutning for private bedrifter (15 bedrifter) som driver godt over halvparten av alle asylmottak i Norge. Medlemmene driver i underkant av hundre ulike mottak og akuttinnkvarteringer over hele landet. Alle de største private driftsoperatørene er medlemmer.

NHO Service har også medlemmer som bidrar i tiltakskjeden for enslige mindreårige. Ved den sterke veksten i ankomster i 2015 bidro medlemmene med opprettelser av flere omsorgssentre som et supplement til sentre drevet i offentlig regi.

1. Asylmottakene

Det viktigste målet for asylmottakene i NHO Service er å opprettholde og videreutvikle kvalitet og profesjonalitet på mottaksfeltet i Norge. Medlemmene skal bidra til at Staten ikke bruker mer penger på mottaksdrift enn nødvendig, samtidig som tilbudet til beboerne holder et forsvarlig og godt nivå.

Medlemmene i sammenslutningen er engasjerte profesjonelle tjenesteleverandører med langsiktige ambisjoner på fagfeltet. NHO Service har ingen synspunkter på hvor mange asylsøkere Norge bør eller kan ta imot. Vårt fokus er å gjøre en best mulig jobb med de som kommer og bidra til at både integrering og returarbeid fungerer godt.

En viktig oppgave for asylmottak er å starte integreringsarbeid ved å «være aktive brobyggere mellom mottak og lokalsamfunn og fremme gode relasjoner og toleranse i lokalmiljøet» (UDI's RS 2008-032). Gjennom naturlig kontakt i frivillige organisasjoner, i idrettslag, på skoler, i barnehager og på dugnader reduseres lokalbefolkningens uro, asylsøkerne får praktisere norsk og de får påbegynne sin integreringsprosess. Vi ser at «hverdagsintegrering» på denne måten fungerer svært godt de fleste steder i Norge der det finnes asylmottak.

Vi kjenner hverdagen i norske asylmottak og de mennesker som bor og jobber der. Vi kjenner også de lokalsamfunn som finnes rundt norske asylmottak. Vi ser at det norske mottakssystemet i all hovedsak fungerer godt og at asylsøkere blir tatt godt imot og får en god start på sin integreringsprosess i Norge. Vi ser også at de aller fleste beboere i mottak ønsker å komme i gang raskest mulig og bli bidragsyttere i det norske samfunn. Vi opplever at formelle prosesser rundt asylbehandling, bosetting, introduksjonsordning og godkjenning av utenlandsk utdanning for mange bidrar til ventetid og passivisering til stor frustrasjon for flyktningene selv.

Det har lenge vært ventet at også Norge ville se en økning av antall asylsøkere som følge av situasjonen i Syria og høye ankomster i Sverige. Høsten 2015 skjedde dette og vi fikk historisk mange asylsøkere til Norge. Samme år ser vi også en historisk høy innvilgelsesprosent. Hele 75% av de personer som fikk sin søknad realitetsbehandlet i Norge ble vurdert å ha beskyttelsesbehov. Det er altså slik at et stort flertall av de som søker asyl i Norge, og får søknaden sin behandlet her, har god grunn til å søke beskyttelse.

Midlertidig oppholdstillatelse

Vi forstår høringsnotatet slik at Regjeringen ønsker at midlertidig beskyttelse skal brukes hyppigere og at perioden med midlertidig beskyttelse skal kunne utvides.

Vi ser at slike endringer sannsynligvis vil ha en signaleffekt og bidra til at særlig ubegrunnede asylsøkere ikke søker seg til Norge. Samtidig er det stor risiko for at regelendringene for mange personer med reelt beskyttelsesbehov medfører en forlenget periode med belastende uvisshet frem mot at permanent oppholdstillatelse uansett blir gitt. En lang periode med uvisshet knyttet til midlertidig oppholdstillatelse vil vanskeliggjøre integreringsarbeidet og dermed også kunne gi uheldige konsekvenser på samfunnsnivå.

Det må avklares hvordan bosetting og integreringsarbeid skal foregå for personer med midlertidig oppholdstillatelse. Vi kan risikere at færre kommuner ser seg tjent med å bosette og bruke ressurser på personer med midlertidig oppholdstillatelse. På det menneskelige plan vil alltid retur av personer som har bodd lenge i Norge være vanskeligere enn for personer som ikke har rukket å knytte bånd. Retur av personer etter lang tid med midlertidig opphold vil dermed sannsynligvis medføre mye lidelse og strid i norske lokalsamfunn. Det viktigste motargument er likevel at belastningen med en uvis midlertidig oppholdstillatelse kan forringe flyktningers psykiske helse og vanskeliggjøre læring. Det er generelt vanskelig for mennesker å sette livet på vent.

Vi er særlig bekymret for økt bruk av midlertidig oppholdstillatelse for enslige mindreårige. Barn har behov for trygg tilknytning. Retur av 18-åringer som har bodd viktige barneår i Norge kan være svært ødeleggende for den enkelte.

Familiejenforening

Vi forstår høringsnotatet slik at Regjeringen ønsker at underholds krav og krav om fire års utdanning i Norge skal gjelde generelt også for asylsøkere og kvoteflyktninger.

Her gjelder mange av de samme motforestillinger som i forrige punkt. Mange beboere i mottak har sterk og velbegrunnet bekymring for situasjonen til nær familie i opprinnelsesland eller i

nærområder til konflikter. Det er åpenbart at både psykisk helse og læringsevne vil berøres negativt av langvarig bekymring for nær familie. Det er mulig at en innstramming på dette området for enkelte vil gi økt motivasjon til integrering. Vårt inntrykk er imidlertid at denne motivasjonen jevnt over er svært høy og at mange gjerne ville begynt i arbeid eller på skole tidligere dersom det var lagt bedre til rette og de fikk tillatelse tidligere. Vi tror derfor at effekten av de foreslåtte innstramminger mest av alt vil medføre menneskelig lidelse, dårligere psykisk helse og mindre effektiv integrering.

Basert på erfaringer og estimater ut fra dagens situasjon kan tiden det vil ta for en asylsøker å få sin familie til Norge kunne bli slik:

1. Ett års ventetid fra ankomst Norge til intervju. Tre måneder ventetid på svar. Åtte måneders ventetid på kommune. Seks måneders ventetid på dato for flytting til kommune. Minimum to års introduksjonsprogram. Til sammen fire og et halvt år.
2. Så skal man finne seg en jobb der man tjener underholdskravet på kr. 300 000 i tre år. La oss si man bruker 4 år på dette.
3. Deretter kan man endelig søke om familiegjennforening. Dette tar ytterligere 20 måneder fra familien er på ambassaden til UDI er ferdig med å behandle saken. (Da har vi ikke regnet med tiden det tar å få time hos ambassadene, da dette er veldig varierende, men for syrrere tar detter over et halvt år.)

Med dette regnestykket vil en familie måtte vente i minst 10 år før de kan få leve sammen igjen. Da er ikke tiden man bruker på flukt regnet med. I realiteten kan man vel nærmest si at et slikt scenario innebærer en fjerning av retten til familiegjennforening.

Raskere retur

Vi støtter endringer som medfører raskere retur etter Dublinforordningen av personer som allerede har søkt asyl i et annet europeisk land med forsvarlig asylbehandling. Vi støtter også rask retur for personer med endelig avslag på sin asylsøknad i Norge. For begge disse gruppene vil lang botid i mottak være uheldig for den enkelte, for mottaksmiljøet og for samfunnet generelt.

Krav til deltakelse i norskopplæring o.l.

Vi støtter generelt at det stilles krav til deltakelse i norskopplæring og annen opplæring både under mottaksoppholdet og senere. Det bør også være slik at kriminelle handlinger som hærverk og voldsutøvelse samt manglende overholdelse av plikter under mottaksoppholdet tas i betraktning i asylbehandlingen, og i eventuelle senere vurderinger omkring permanent oppholdstillatelse.

Reduserte basisytelser til beboere i mottak

Det berøres ikke direkte i høringsnotatet men mottaksansatte rapporterer at de reduksjoner i basisytelser som er gjennomført per 01.01.15 og 01.01.16 har ført til mer passive beboere. Ytelsene er nå på et så lavt nivå at det er vanskelig for asylsøkere å spise sunt. For å kunne være ute vinterstid er alle avhengige av å få gratis klær fra frivillige. Mange steder er det vanskelig å delta

på fritidsaktiviteter og å gjøre en innsats i lokalsamfunnet fordi man rett og slett ikke har råd til å ta buss o.l.

Med disse reduksjonene har man gitt klare signaler om at det ikke er økonomisk lukrativt å være asylsøker i Norge. Samtidig er ytelsene nå så lave at det vanskeliggjør integreringsarbeidet i mottak og sannsynligvis gir dårligere generell helse.

2. Enslige mindreårige asylsøkere

Enslige mindreårige, helt opp til fylte 18 år, er en svært utsatt og sårbar gruppe som krever særlig beskyttelse og god omsorg i henhold til norsk lov og barnekonvensjonen. Det bør sikres god kvalitet i hele tiltakskjeden fra ankomst til eventuelt opphold eller retur.

Fornytt beskyttelsesvurdering ved de fylte 18 år for enslige mindreårige asylsøkere.

Det er positivt at barn under 18 år blir gitt skolegang og arbeid. Det er av vesentlig betydning for barnets liv.

NHO Service ber departementet vurdere de tilfeller der omsorgsperson selv er på flukt og oppholder seg i annet land enn Norge eller opprinnelsesland. Vurderingen bør da ta hensyn til hvorvidt omsorgspersonen har fått opphold i annet land, har søkt om opphold i annet land eller er på flukt.

Der myndighetene sporer opp omsorgsperson i opprinnelsesland må en eventuell retur av barnet ta hensyn til barnevernsfaglige vurderinger av person med slik kompetanse. Det er ikke gitt at omsorgspersonen og/eller omsorgssituasjonen kan vurderes som god.

Fritt rettsråd til enslige mindreårige asylsøkere

Vi noterer oss at departementet avventer å endre enslige mindreårige asylsøkeres tilgang til rettsråd ved førsteinstansen. Vi ber departementet nøye vurdere om dette skal endres da den unike kompetansen til en advokat vanskelig kan erstattes, samt at søknaden i seg selv kan være avgjørende for den videre vurderingen.

NHO Service har forståelse for at det ved høye ankomsttall må vurderes ulike tiltak for å imøtekomme dette i henhold til de oppgaver en står ovenfor. Vi vil likevel understreke at det er særdeles viktig at den enslige mindreårige asylsøker får bistand fra tolk som er fysisk tilstede sammen med den enslige mindreårige når telefonsamtalen med advokaten finner sted for å sikre barnets rettsvern.

Økonomiske og administrative konsekvenser

NHO Service ønsker også å fremheve de ressursmessige belastninger som Barne- ungdom og familiedirektoratet med tilhørende Bufetat har i forbindelse med høyt antall ankomster. Dette krever vesentlige ressurser hva gjelder personale og økonomiske utgifter. Det er viktig at Bufdir

får nødvendige ressurser til å kunne håndtere dette på en kvalitetsmessig god måte uten at dette har konsekvenser for det øvrige barnevernet.

Innspill til bedre og mer kostnadseffektiv integrering for enslige mindreårige asylsøkere ved innvilgelse av opphold – til barnets beste

NHO Service ønsker å benytte anledningen til å understreke behovet for å kunne håndtere overgangen fra enslig mindreårig asylant til opphold og bosetting på en bedre og mer kostnadseffektiv måte.

Det er i dag et stor antall enslige mindreårige asylsøkere som har fått opphold og som nå venter på bosetting på omsorgssentrene. Flere av dem venter på bosetting på en annen kant av landet enn der omsorgssentret er. NHO Service foreslår at man vurderer å omgjøre omsorgssentre til bofelleskap der det er barnevernsfaglig vurdert som barnets beste, eller at tiltaket får som oppgave å opprette et slikt bofelleskap innenfor samme kommune. Man vil kunne redusere døgnkostnadene vesentlig på et tidligere tidspunkt fordi prosessen vil ta langt kortere tid, i tillegg til at man unngår brudd som kan ha uheldige konsekvenser for barnet. Vi vet fra barnevernet at brudd med hensyn til bosted, omsorgspersoner, nettverk, skole og fritid er av vesentlig betydning for en senere uheldig utvikling. Brudd fremmer ikke integrering. Våre medlemmers erfaring viser også at kommuner er langt mer positivt innstilt til å bosette enslige mindreårige asylsøkere som allerede er etablert i nærmiljøet.

Petter Furulund

Administrerende direktør

Dag Ekelberg

Direktør for næringspolitikk